

Groningen

Landbouwcentrum,
Engelse Kamp 6,
4722 AX Groningen
telefoon 050-239111
telex 53222

Friesland

Tesselschadestraat 7,
postbus 2003,
8901 JA Leeuwarden
telefoon 05100-43313
telex 46118

Drenthe

Gymnasiumstraat 9,
postbus 111,
9400 AC Assen
telefoon 05920-12947
telex 53605

Overijssel

Assendorperdijk 2,
postbus 604,
8000 AP Zwolle
telefoon 05200-10533
telex 44294

Gelderland

Presikhaaf,
Gildemeestersplein 1,
6826 LL Arnhem
telefoon 085-629111
telex 45352

Utrecht

Museumlaan 2,
3581 HK Utrecht
telefoon 030-520834
telex 70331

Noord-Holland

Klein Heiligland 84,
postbus 3005,
2001 DA Haarlem
telefoon 023-319021
telex 41543

Zuid-Holland

Van Speijkstraat 13,
2518 EV 's-Gravenhage
telefoon 070-924481
telex 33031

Zeeland

Landbouwcentrum,
Westsingel 58,
4461 DM Goes
telefoon 01100-16440
telex 55096

Noord-Brabant

Landbouwcentrum,
Prof. Cobbenhagenlaan
225,
postbus 1180,
5004 BD Tilburg
telefoon 013-678755
telex 52242

Limburg

Lindanusstraat 12,
6041 EC Roermond
telefoon 04750-14251
telex 56314

IJsselmeerpolders

Koopmanstraat
(winkelcentrum),
postbus 21,
8200 AA Lelystad
telefoon 03200-26184

De bastaardsatijnvlinder

De rupsen van deze vlinder zijn in de haardgebieden in Noord-Brabant en Limburg een jaarlijks terugkerende plaag. In feite zijn zij niet kieskeurig, maar in gebieden waarin zomereiken talrijk voorkomen, kiezen ze toch duidelijk voor deze boom.

Ook op de eilanden, vooral op Texel, Terschelling en Ameland, veroorzaken de rupsen van tijd tot tijd veel overlast in het duingebied waar zij speciaal de duindoorn als voedselplant hebben gekozen.

De laatste jaren heeft de bastaardsatijnvlinder zich gevestigd boven de grote rivieren in de provincies Zuid- en Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en in de IJsselmeerpolders. Om te voorkomen dat de rupsen zich in deze gebieden gaan uitbreiden en de bewoners overlast bezorgen, is het nodig in te grijpen door b.v. het uitknippen van de winternesten.

© STAATSBOSBEHEER 1979
Auteursrechten voorbehouden

2e druk

Foto's: Rijksinstituut voor Onderzoek in de Bos- en Landschapsbouw
„De Dorschkamp” Wageningen

Hoewel kaalvreterij niet de dood van de bomen en struiken tot gevolg heeft, belemmert zij wel in erge mate de groei, vooral bij pas geplante bomen en struiken. Bij massaal optreden vreten de rupsen bomen en struiken volledig kaal en verplaatsen zich daarna, door voedselgebrek gedwongen, langs de stam naar beneden en kruipen naar andere bomen en struiken om hun vreetrij voort te zetten.

Staan in deze omgeving huizen dan dringen de rupsen ook hier binnen. De haren van deze rupsen veroorzaken bij daarvoor gevoelige mensen een hinderlijke irritatie van ogen en huid. Zelfs rondzwevende losse haren kunnen de huid irriteren.

Een dergelijke plaag, die alleen bij massaal optreden van de rupsen voorkomt, moet dan met chemische middelen bestreden worden. Voordat we rupsen gaan bestrijden moeten we eerst iets weten over de

Levenswijze van de bastaardsatijnvlinder

De vlinder legt in juli de eieren groepsgewijze aan de onderkant van de bladeren, meestal van het nieuw gevormde „St. Janslot” van eiken; daarnaast ook aan de bladeren in de toppen van o.a. meidoorn, iep, vruchtbomen, Cotoneaster.

Vanaf eind juli of begin augustus skeletteren de jonge rupsen het blad in de omgeving van het eilegsel. Daarna maken zij van deze geskeletteerde bladeren een nest tot vuistgrootte, waarin zij overwinteren.

In april verlaten de rupsjes het nest en blijven gemeenschap-

Rupsennesten aan het Sint Janslot van eiken

pelijk enige tijd op het nest totdat de knoppen gaan zwellen en de vreetrij kan beginnen.

Bij voedselgebrek verlaten de rupsen de boom op zoek naar andere voedselbronnen. De verpopping heeft gewoonlijk tussen bladeren plaats, maar bij kaalgevreten bomen worden de poppen aan allerlei plantdelen gevonden, zoals in takgaffels, schorspleten enz.

Bestrijding van de rupsen

Voordat men tot bestrijding met chemische of biologische middelen overgaat, is het voor wat de keuze van de middelen betreft, raadzaam contact op te nemen met de specialist voor Plantenziekten van het Consulentenschap voor de Tuinbouw.

Adressen Consulentenschappen voor de Tuinbouw

Aalsmeer/Amsterdam en Utrecht, Legmeerdijk 313, postbus 1011, Aalsmeer, telefoon 02977-20858

Specialisten:

J. Tj. de Jong, Churchillflat 77, Uithoorn, telefoon 02975-62016
M. de Witte, Schoudermantel 14, Bunnik, telefoon 03405-2061

Boskoop, Valkenburgerlaan 3, telefoon 01727-3220

Specialist:

J. E. A. Caron, Kruiskruid 18, Boskoop, telefoon 01727-4231

Hoorn, Pakhuisstraat 5, telefoon 02290-7241/2

Specialisten:

J. Bakker, Oosteinde 87, Berkhout, telefoon 02295-294
P. Sterrenburg, Koppenhoeve 10, Wognum, telefoon 02297-1918

Lisse, Vennestraat 16, postbus 19, 2160-AA, telefoon 02521-19104

Specialist:

P. J. Waagmeester, Kanaalstraat 38, Lisse, telefoon 02521-15413

Naaldwijk, Zuidweg 38, postbus 8, telefoon 01740-26541

Specialist:

Ing. W. den Boer, Karel Wiersmastraat 12, Naaldwijk, telefoon 01740-25552

Noordoost-Nederland,

Lange Nering 56, Emmeloord, telefoon 05270-4931

Specialisten:

E. Rijnders, Meteorenstraat 12, Emmeloord, telefoon 05270-4464

J. C. Hoogstrate, Pallasstraat 91, 8303 BJ Emmeloord, geen telefoonaansluiting

Roermond,

Swalmerstraat 52, telefoon 04750-13211

Specialisten:

J. W. Wijshoff, Rector Meuffelstraat 2, Susteren, telefoon 04499-1222
Ing. J. M. H. Derckx, Kraanvogelstraat 27, Venlo, telefoon 077-17797

Tiel, Dodewaardlaan 5, telefoon 03440-3944

Specialisten:

J. F. v. Dijke, Scheldestraat 16, Geldermalsen, telefoon 03455-1649
B. J. Luimes, Waterlelielaan 7-1, Arnhem, telefoon 085-452601

Tilburg,

Prof. Cobbenhagenlaan 225, postbus 1180, telefoon 013-678755

Specialisten:

W. J. Alofs, Wilhelminaplantsoen 7, Berkel-Enschot, telefoon 013-331782
J. H. L. Kemperman, Kamperfoellelaan 10, Berkel-Enschot, telefoon 013-332916

Zuidwest-Nederland,

Landbouwcentrum, Westsingel 58, Goes, telefoon 01100-16440

Specialisten:

J. P. van Mourik, Voorburcht 3, Kapelle, telefoon 01102-1464
M. A. Rovers, Buitendijk 7, Strijen, telefoon 01854-3113

Nesten van nabij ...

met uit het nest gekropen rupsjes

Bestrijding in haardgebieden

Door uitknippen en bespuiten.

Zodra een massaal optreden van rupsen wordt verwacht zal aan een chemisch bestrijdingsmiddel niet kunnen worden ontkomen omdat het uitknippen van de winternesten door de hoeveelheid te kostbaar zou worden. Bovendien is het ondoenlijk om alle nesten te bereiken zodat het knippen onvoldoende effect heeft.

Aan een chemisch middel stellen we de eis dat het:

- alleen de rupsen doodt;
- zo weinig mogelijk giftig is voor mens en dier;
- zo gauw mogelijk wordt afgebroken.

Het tijdstip van de toepassing van het middel moet zodanig zijn dat:

- de rupsen nog klein en gevoelig zijn voor het middel, dus in de nazomer;
- vogels, bijen, hommels en andere insecten volwassen zijn en daardoor weinig of niet gevoelig meer zijn voor het middel.

Ter beschikking staande middelen

- Op grond van het voorgaande is diflubenzuron (Dimilin) het aangewezen middel voor gebruik vanaf de laatste week in juli tot en met de eerste helft van augustus.
- Mocht deze bespuiting niet (voldoende) geholpen hebben, dan kan bromofos (Nexion) als correctie worden gebruikt, doch alléén in het voorjaar wanneer de rupsen de nesten hebben verlaten.

- Het biologisch bestrijdingsmiddel *Bacillus thuringiensis* (o.a. Dipel) kan zowel in het najaar als in het voorjaar worden gebruikt maar het resultaat hiervan wisselt sterk zodat men veelal gedwongen wordt naar diflubenzuron te grijpen.

Zoals bekend geldt de gebruiksaanwijzing op de verpakking van ieder middel als het wettelijke gebruiksvoorschrift.

Bestrijding in nieuwe gebieden

Zodra een begin van uitbreiding van de rupsen wordt ontdekt en de toepassing van chemische middelen nog kan worden voorkomen, dienen de winternesten tot ongeveer begin april uit de bomen en struiken te worden geknipt en verbrand. Dit knippen van de nesten is meestal alleen mogelijk wanneer deze bereikbaar zijn en wanneer niet teveel nesten voorkomen. Wanneer is nagelaten de winternesten uit te knippen, kan, wanneer de rupsen in het voorjaar gaan vreten aan de uitlopende knoppen, worden gespoten zoals vermeld onder de bestrijdingsmaatregelen.

Het knippen van de nesten kan niet genoeg worden aanbevolen, zodra maar een begin van vestiging van de rupsen wordt geconstateerd!

Volwassen rups (iets meer dan 2 × vergroot)

De eieren worden beschermd door haren van het achterlijf

Jonge rupsen op zoek naar voedsel

Hoe nu verder?

Het provinciaal kantoor van het Staatsbosbeheer zal aan de hand van de bij het Rijksinstituut voor Onderzoek in de Bos- en Landschapsbouw binnengekomen berichten nagaan in welke gebieden, behalve de bekende haarden in Noord-Brabant en Limburg, de bastaardsatijnvlinder zich uitbreidt en zo nodig de betrokken partijen oproepen voor een gezamenlijk overleg.

Iedere belanghebbende die ergens nesten meent te hebben ontdekt of klachten heeft met betrekking tot het optreden van rupsen kan dit doorgeven aan het provinciaal kantoor van het Staatsbosbeheer (zie adressen).

Het provinciaal kantoor zorgt via de regionale pers dat de bevolking wordt ingelicht wanneer in een bepaald gebied bestrijdingsacties noodzakelijk zijn.

Uw melding kan het begin worden van een succesvolle bestrijding van de rupsen en kan daarmee een mogelijke overlast voor de bevolking helpen voorkomen!

Bestrijding in bebouwde kommen

- Uitknippen van nesten als hierboven genoemd.
- Eventueel spuiten met diflubenzuron of een bacterie-preparaat bij voorkeur in de eerste helft van augustus en ter correctie in het voorjaar.

Het organiseren van de bestrijding

De bestrijding behoort tot de taak van gemeenten, provinciale en rijksdiensten e.d. Vooraf dient in de betrokken gebieden te worden geïnventariseerd waar de problemen verwacht worden. De bestrijding kan worden uitgevoerd:

- vanaf de grond bij lage bomen en struiken in de bebouwde kom en op b.v. middenbermen of
- vanuit een vliegtuig op hoge bomen en op moeilijk bereikbare kronen buiten de bebouwde kom. Alléén te gebruiken Dimilin of Dipel.

Een chemische bestrijding, zeker vanuit een vliegtuig, heeft alleen dan succes en is vaak kostenbesparend, wanneer alle betrokken instanties in nauw overleg met elkaar samenwerken in een gezamenlijk opgesteld plan. Het Staatsbosbeheer is bereid hierbij coördinerend op te treden.

Elke poging de bestrijding te beperken tot het eigen terrein leidt tot dubbel werk en hogere kosten, tot afwachten wat de eigenaar van belendende gronden doet en tot incidentele bestrijding op plaatsen waar dit in een gezamenlijk verband wellicht niet nodig is.

Jonge rupsen spinnen het winternest, rechtsonder geskeletteerde bladeren

